

Kinga Flaga-Gieruszyńska

Uniwersytet Szczeciński
Wydział Prawa i Administracji
Katedra Postępowania Cywilnego
e-mail: k.flaga-gieruszynska@wpiaus.pl

E-wymiar sprawiedliwości w sprawach cywilnych jako przykład rozwoju nowych technologii w sferze publicznej

Kod JEL: K410

Słowa kluczowe: e-wymiar sprawiedliwości, informatyzacja postępowania cywilnego, elektroniczne postępowanie upominawcze

Streszczenie. Autorka omawia założenia informatyzacji jako procesu tworzenia nowoczesnego sądownictwa cywilnego. W tym względzie szczególne znaczenie mają rozwiązania usprawniające organizację wymiaru sprawiedliwości oraz wprowadzające interaktywne formy informacji o prawie i orzecznictwie sądów powszechnych. Przykładem rozwiązania odnoszącego się już bezpośrednio do rozpoznawania i rozstrzygania sporów cywilnych w systemie teleinformatycznych jest zaś elektroniczne postępowanie upominawcze, traktowane jako postępowanie o charakterze pilotażowym, będące pierwszym krokiem do wprowadzania kolejnych postępowań zarówno o charakterze rozpoznawczym, jak i wykonawczym. Autorka wskazuje perspektywy informatyzacji postępowania cywilnego oraz występujące w tym zakresie szanse i zagrożenia związane przede wszystkim z połowicznością niektórych rozwiązań.

Wprowadzenie

Informatyzacja usług publicznych stanowi nieuchronną konsekwencję rozwoju elektronicznego obrotu prywatnego oraz przyspieszenia przepływu informacji za pośrednictwem internetu. Jedną ze sfer tego rodzaju usług, w której zastosowanie nowych technologii jest szczególnie widoczne poprzez wypracowane efekty jest wymiar sprawiedliwości w sprawach cywilnych. Wśród tych rezultatów pojawiają się zarówno skutki o charakterze wewnętrznym, jak i zewnętrznym. Pierwsza kategoria odnosi się do samych organów wymiaru sprawiedliwości i ich aparatu pomocniczego, do jego struktury wewnętrznej oraz sposobu

działania (np. organizacji pracy, trybu archiwizowania akt). Z kolei druga kategoria ma szerszy zakres podmiotowy, ponieważ odnosi się także do podmiotów pozostających poza strukturami sądownictwa, w szczególności do uczestników postępowania sądowego, ale również do osób, które poszukują informacji o prawie oraz o orzecznictwie sądowym, zwłaszcza w celu późniejszego poszukiwania ochrony prawnej w postępowaniu sądowym.

Obok wskazanego, zróżnicowanego zakresu podmiotowego, warto również zwrócić uwagę na aspekty przedmiotowe tego procesu, ponieważ informatyzacja odnosi podstawowy skutek w postaci elektronizacji czynności w różnych obszarach funkcjonowania organów wymiaru sprawiedliwości i organów bezpośrednio z nimi współpracujących (w tym organów pomocniczych, takich jak komornicy sądowi). Można dlatego wyróżnić trzy podstawowe obszary informatyzacji – organizacyjny, informacyjny i proceduralny. Środki organizacyjne, odnoszące się przede wszystkim do *case management* mają za zadanie usprawnić, a także zmniejszyć koszty funkcjonowania zaplecza administracyjnego sądownictwa powszechnego. Z kolei obszar informacyjny dotyczy przede wszystkim optymalnego wykorzystania internetu jako nowoczesnego medium komunikacyjnego pozwalającego na wzmocnienie zaufania obywatela do organów wymiaru sprawiedliwości, które otwały się na osoby poszukujące informacji na temat nie tylko dostępu do sądu, przebiegu postępowania, ale również co do linii orzecznictwa w poszczególnych kategoriach spraw cywilnych. Nie sposób nie zauważyć, że im większy zasób informacji o regułach stosowania prawa, tym wyższy poziom poczucia bezpieczeństwa prawnego u obywateli, którzy korzystają z prawa do sądu w celu ochrony swoich praw, względnie dla dochodzenia swoich roszczeń. Trzeci wskazany obszar – proceduralny – odnosi się już bezpośrednio do dynamiki postępowania, ponieważ w tym przypadku elektronizacja czynności obejmuje rozwiązania dotyczące całego toku postępowania rozpoznawczego (począwszy od wszczęcia postępowania, a skończywszy na wydaniu orzeczenia w systemie teleinformatycznym), ale również ma zastosowanie w postępowaniach o charakterze pomocniczym, czego przykładem są skutki informatyzacji w postępowaniu egzekucyjnym (elektroniczne zajęcie rachunku bankowego, a w przyszłości elektroniczna licytacja ruchomości oraz inne konstrukcje).

Przedmiotem niniejszych rozważań jest wskazanie, w bardziej pogłębiony sposób, zasadniczych obszarów funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, na których informatyzacja odciska swoje piętno, na przykładzie postępowania cywilnego, bo właśnie to postępowanie można ocenić jako rodzaj aktywności sądownictwa powszechnego, w którym te skutki są szczególnie zaawansowane, a w konsekwencji – dostrzegalne dla osób korzystających z tego rodzaju usług publicznych.

1. Wpływ nowych technologii na rozwój instrumentów organizacyjnych i informacyjnych sądów cywilnych

Jak zauważono, nowe technologie na skutek intensywnych procesów informatyzacyjnych wkraczają w różne obszary strukturalne i funkcjonalne organów wymiaru sprawiedliwości. U podstaw tych działań pozostaje przede wszystkim aspekt zorganizowania proce-

sów administrowania jednostkami sądownictwa powszechnego. W tym zakresie należy przede wszystkim zauważyć dwa podstawowe aspekty – dynamiczny, dotyczący *case management* oraz statyczny – odnoszący się do problematyki np. przechowywania i archiwizowania zasobów pozyskiwanych przez sądy powszechne w ramach świadczonych usług publicznych (np. akt spraw sądowych).

Wskazane zarządzanie czasem i kosztami postępowań sądowych (*case management*) pozwala zredukować wysokość kosztów, jakie ponosi organ wymiaru sprawiedliwości w związku z prowadzeniem postępowania sądowego w konkretnej sprawie. Zważywszy na to, że koszty postępowania ponoszone przez strony mają charakter ryczałtowy, to ten aspekt funkcjonowania sądów powszechnych, z perspektywy Skarbu Państwa, ma istotne znaczenie. Kluczową rolę odgrywa jednak także przyspieszenie postępowania w sprawach cywilnych z uwagi na optymalizację wykorzystania zasobów ludzkich i rzeczowych poszczególnych jednostek organizacyjnych sądownictwa. Przedstawiciele doktryny prawa cywilnego procesowego podnoszą, że najważniejsze punkty dobrego procesu to sprawność i wychodzenie naprzeciw potrzebom stron procesu przez instytucję zwolnienia od kosztów, dobra organizacja procesu z właściwym zapleczem kadrowym i technicznym, koszty procesu, które nie powinny przewyższać tych niezbędnych dla sprawnego przebiegu postępowania, rzetelność sądu wobec stron postępowania w aspekcie niewykorzystywania nieporadności stron w celu formalnego zakończenia sprawy, efektywność rozumiana jako postawa sędziego niezależna od postawy stron, które mogą mieć interes w dłuższym prowadzeniu procesu. Proces powinien zakończyć się wydaniem rozstrzygnięcia w rozsądnym terminie (Marszałkowska, 2013). O znaczeniu praktycznym zastosowania nowych technologii świadczą liczby. Wprowadzenie elektronicznego postępowania upominawczego wywołało 36-krotny wzrost wydajności orzecznictwa, obniżyło koszty postępowania, umożliwiło składanie wniosku przez internet bez konieczności dołączania dowodów, a także skróciło czas rozpoznania roszczenia do ok. 7 dni oraz ułatwiło dochodzenie roszczeń. Nowy system S-24 pozwolił na zakładanie spółki w ciągu 24 godzin i zmniejszył koszty z tym związane o 45%. Z kolei możliwość uzyskiwania odpisów z KRS online spowodowała oszczędności przedsiębiorców, którzy nie muszą płacić za wydruki o wartości ok. 5 mln zł (Marszałkowska, 2013).

Drugim interesującym przykładem wsparcia organizacyjnego z zastosowaniem nowych technologii jest archiwizacja akt sądowych oraz ich udostępnianie osobom uprawnionych. Zgodnie z art. 53 Ustawy z 27 lipca 2001 roku – Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U z 2016 r., poz. 2062) dla każdej sprawy rozpoznawanej przez sądy powszechne oraz Sąd Najwyższy tworzy się akta. Akta powstają i są przetwarzane przy użyciu technik informatycznych, a więc ustawodawca wprowadza możliwość tworzenia i przechowywania akt sądowych w formie elektronicznej. Należy zgodzić się z Kotecką (2011), że „do dokumentów elektronicznych nie można stosować współczesnej metodyki archiwalnej. Po pierwsze, podczas przetwarzania pojedynczych dokumentów elektronicznych można automatycznie zebrać o nich więcej informacji niż jest to możliwe w przypadku manualnego opisanie teczek aktowych (zbiorów dokumentów przyporządkowanych do jednego znaku

akt). Po drugie, wyodrębnienie teczek może nastąpić automatycznie. Po trzecie, traktowanie dokumentów elektronicznych jak bytów fizycznych (np. jako nośników) w krótkim czasie może spowodować nieaktualność opisów i trudność w odczytaniu dokumentów elektronicznych zapisanych na nośniku”. W konsekwencji wprowadzenie systemów teleinformatycznych przeznaczonych do archiwizacji akt sądowych daje nowe możliwości nie tylko ich przechowywania (pozwalające nie tylko na oszczędność miejsca i nakładu fizycznego, ale również na szybkie wyszukiwanie niezbędnych dokumentów, pojedynczych informacji), ale przede wszystkim zabezpiecza te zasoby przed nieuprawnioną ingerencją i manipulowaniem dokumentami. Systemy te muszą mieć określone funkcjonalności, aby w pełni wypełniały swoją rolę. Podstawowe znaczenie ma stały, ale adekwatny do uprawnień użytkownika dostęp do zgromadzonych zasobów. Nieodzowne są jak najbardziej dopracowane narzędzia służące wyszukiwaniu dokumentów oraz przeszukiwaniu ich warstwy słownej (funkcjonalność odczytywania metadanych). Z perspektywy bezpieczeństwa danych, kluczowe znaczenie ma także identyfikowanie podmiotowe (dotyczące danych użytkowników) i przedmiotowe (w szczególności ustalania zmian w treści dokumentów oraz ich istnienia w zgromadzonych zasobach – dołączenie albo wyłączenie dokumentów z akt sprawy). Z pewnością tworzone obecnie instrumenty przechowywania, przeszukiwania i archiwizacji akt mają coraz częściej rozwinięte w tym zakresie odpowiednie funkcjonalności, a także zabezpieczenia, odnoszące się do przeciwdziałania nieuprawnionej ingerencji.

W sferze informacyjnej kluczowe znaczenie odgrywają rozwiązania odnoszące się do portali i innych zasobów informacyjnych o różnym stopniu wyspecjalizowania i zaawansowania technicznego. Jak wskazuje się w literaturze, zauważalna jest przede wszystkim digitalizacja informacji prawnej, co sprawia, że coraz większa liczba tekstów prawnych, orzecznictwa, decyzji administracyjnych, tekstów doktrynalnych, formularzy umów, komentarzy, opinii, wykładni dostępnych jest w formacie elektronicznym. Jest to konsekwencja pojawienia się technologii wspomagających przygotowywanie dokumentów prawnych oraz gwarantujących integralność i wierność ich wersji elektronicznych. Digitalizacja informacji prawnej zmienia również tradycyjne sposoby przepływu informacji w procesach komunikacji pomiędzy stronami stosunków prawnych (Cyrul, Duda, Opila, Pelech-Pilichowski, 2014). Odnosi się to nie tylko elektronicznych komercyjnych zbiorów aktów prawnych, orzecznictwa, komentarzy i literatury, ale również do portali informacyjnych o charakterze niekomercyjnym. Przykładem rozwiązania powszechnie dostępnego jest w tym przypadku Portal Orzeczeń Sądów Powszechnych. W ramach tego portalu dokonuje się bezwnioskowej publikacji treści orzeczeń wraz z uzasadnieniem, wydawanych przez sądy powszechne. Orzeczenia są dostępne bezpłatnie, a administrator portalu nie wymaga od użytkownika uprzedniej rejestracji. Katalog publikowanych orzeczeń jest ustalony przez uprawniony zespół sędziów. W celu zapewnienia należytej wartości merytorycznej portalu (ale z uwzględnieniem m. in. zasad ochrony danych osobowych uczestników postępowania) nie udostępnia się treści objętych wyłączeniem oraz nieistotnych z punktu widzenia walorów prawnych i informacyjnych lub orzeczeń powtarzających się. Publikowane orzeczenia są uprzednio zanonimizowane, tzn. dokonuje się usunięcia wszelkich danych pozwalających na identyfi-

kację osób, które uczestniczą w postępowaniu. Proces ten odbywa się automatycznie przy użyciu zaawansowanych algorytmów analizy tekstu. Warto dodać, że na portalu można skorzystać z wyszukiwarki oferującej proste oraz zaawansowane metody wyszukiwania w tych zasobach.

Z kolei przykładem portalu o ograniczonym dostępie do zasobów jest Portal Informacyjny, który służy uprawnionemu lub upoważnionemu podmiotowi w celu uzyskania dostępu do informacji o sprawie toczącej się z jego udziałem. Korzystanie z Portalu jest bezpłatne. Zarejestrowany w Portalu Informacyjnym użytkownik otrzymuje dostęp do danych o sprawie obejmujących m. in.: 1) stan sprawy, tzn. na jakim etapie procedowania znajduje się teraz proces sądowy; 2) czynności wykonane przez sąd wraz z określeniem osoby odpowiedzialnej za jej wykonanie oraz daty (np. przekazanie akt biegłemu celem wydania opinii); 3) wyznaczone terminy posiedzeń; 4) dokumenty w sprawie wygenerowane przez sąd w postaci elektronicznej (pisma wychodzące, wyroki, postanowienia, uzasadnienia, protokoły z rozpraw); 5) dane dotyczące postępowania w niższej instancji o ile takie istnieją; 6) protokół elektroniczny z możliwością odsłuchania (Ministerstwo Sprawiedliwości, 2016).

W odniesieniu do poszczególnych, prowadzonych na bieżąco spraw istotne funkcje informacyjne pełni także aplikacja „e-wokanda”. Należy podkreślić, że nie jest to wokanda w rozumieniu zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z 12 grudnia 2003 roku w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej (Dz.U. MS nr 5, poz. 22 ze zm.). E-wokanda to skrócony wykaz spraw sądowych dostępny w formie elektronicznej, który ma charakter wyłącznie poglądowy, bowiem służy do szybkiego ustalenia czasu i miejsca posiedzenia sądowego w sprawie o określonej sygnaturze.

Omówione przykłady zastosowania nowych technologii do tworzenia podstaw organizacji pracy sądów powszechnych, przepływu dokumentów i racjonalizacji czasu rozpoznawania spraw pokazują jak daleko idące są możliwości zastosowania systemów teleinformatycznych i aplikacji internetowych. Z drugiej strony, pojawiają się interesujące narzędzia komunikowania się i przekazywania informacji realizujące nowy model idei jawności zewnętrznej postępowania cywilnego, która wyszła poza granice sali sądowej. W tej chwili osoba trzecia, aby uzyskać informacje o wyznaczonym posiedzeniu sądowym, a w większości przypadków – również o treści wydanych rozstrzygnięć sądowych w określonych kategoriach spraw cywilnych (z poszanowaniem ochrony danych osobowych uczestników postępowania) nie musi ich pozyskiwać bezpośrednio w siedzibie sądu. Nie oznacza to, że proces kształtowania nowego modelu komunikacji sądów z obywatelami się zakończył. Nadal jeszcze polskie sądy mają w tym względzie wiele do zrobienia, np. w zakresie wykorzystywania mediów społecznościowych jako kanału informacji o stosowaniu prawa, funkcjonowaniu organów wymiaru sprawiedliwości i możliwości stosowania alternatywnych metod rozwiązywania sporów.

2. Wybrane aspekty informatyzacji w postępowaniu rozpoznawczym i egzekucyjnym

Jak wskazano, postępowanie cywilne jest wzorcem implementacji nowych technologii w stosowaniu prawa, tym bardziej, że znalazły one zastosowanie zarówno na etapie rozpoznawania i rozstrzygania sprawy cywilnej, jak i na etapie egzekwowania roszczenia wierzyciela zasądzonego na mocy orzeczenia sądu. Warto przy tym zaznaczyć, że rozwiązania te mają charakter kompleksowy, odnoszący się do każdego etapu postępowania (począwszy od jej wszczęcia a skończywszy na wyegzekwowaniu należnego świadczenia przy użyciu przymusu państwowego), czego przykładem jest elektroniczne postępowanie upominawcze (dalej EPU) oraz poszczególnych typów czynności dokonywanych na różnych etapach postępowania cywilnego (np. doręczenia elektroniczne, zajęcie rachunku bankowego, licytacja elektroniczna dotycząca ruchomości zajętych w postępowaniu egzekucyjnym).

EPU stanowi pierwsze z postępowań rozpoznawczych prowadzonych w całości w systemie teleinformatycznym (z wyjątkiem konstrukcji hybrydowych, dostępnych dla pozwanych, którzy nie chcą, względnie nie mają możliwości korzystania z elektronicznej formy czynności procesowych, dokonywanych w systemie teleinformatycznym). Z kolei powód musi być konsekwentny w swoim wyborze, bowiem pisma niewniesione za pośrednictwem systemu teleinformatycznego nie wywołują skutków prawnych, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma do sądu (art. 125 § 2¹ k.p.c.). Celem wprowadzenia tego postępowania było w głównej mierze odciążenie sądów od rozpoznawania spraw drobnych, w których stan faktyczny nie jest skomplikowany i nie wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego. Nie wyłącza to jednak możliwości wydania nakazu w omawianym postępowaniu w sprawach, w których dochodzone są wyższe roszczenia – o ile okoliczności przedstawione przez powoda będą na to pozwalały.

Sądem wyłącznie właściwym (tzw. e-sądem) w EPU – niezależnie od wartości przedmiotu sporu – jest Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie VI Wydział Cywilny. W tym postępowaniu stosuje się przepisy o postępowaniu upominawczym z odrębnościami wynikającymi z przepisów art. 505²⁸ – art. 505³⁷ k.p.c. Ograniczenia natury technicznej pozwalają jednak obecnie dochodzić roszczenia pieniężnego w kwocie nie większej niż 100 mln zł. Komunikacja między powodem i e-sądem odbywa się wyłącznie w drodze elektronicznej, a między pozwany i e-sądem – w drodze tradycyjnej, chyba że pozwany sam zdecyduje się na komunikację elektroniczną. Czynności sądu, referendarza i przewodniczącego utrwalane są wyłącznie w systemie teleinformatycznym, a wytworzone w ich wyniku dane w postaci elektronicznej opatrywane są kwalifikowanym podpisem elektronicznym. Aby więc skorzystać z EPU trzeba mieć dostęp do komputera i internetu oraz założyć konto użytkownika w systemie teleinformatycznym (portal www.e-sad.gov.pl). Jak podkreśla się w poradnikach dla osób, które mogłyby skorzystać z tego sposobu dochodzenia roszczeń, EPU daje wiele korzyści dla powoda. Są to między innymi:

- niższe koszty postępowania – w zwykłym postępowaniu opłata od pozwu wynosi 5% wartości sporu, w EPU zaś 1,25% (jednak nie mniej niż 30 zł),
- powód nie musi wysyłać do właściwego sądu pozwu wraz z załącznikami w formie papierowej, a jedynie opisać dowody w formularzu internetowym,
- postępowanie w ramach EPU jest dużo szybsze niż postępowanie przed zwykłym sądem, a nakaz zapłaty można uzyskać już w ciągu kilku dni,
- EPU ułatwia dochodzenie roszczeń osobom niepełnosprawnym, gdyż pozew można złożyć bez wychodzenia z domu (Ministerstwo Sprawiedliwości, 2016).

Należy jednak zwrócić uwagę na to, że częste wykorzystanie EPU do dochodzenia roszczeń przez tzw. powodów masowych (banki, inne instytucje finansowe, ubezpieczycieli) spowodowało w praktyce wiele problemów, związanych przede wszystkim z prawidłową identyfikacją pozwanych oraz zasądzeniem roszczeń przedawnionych, wynikających z zobowiązań powstałych w dość odległej przeszłości. Ustawodawca wprowadził dlatego konstrukcje mające zminimalizować te problemy, zakłócające właściwe postrzeganie EPU jako efektywnego instrumentu dochodzenia roszczeń w ramach rzetelnego postępowania. Wprowadzone zmiany mają za zadanie zminimalizować zagrożenia dotyczące doręczania pism procesowych pod nieaktualny adres zamieszkania pozwanego. W ten sposób ustawodawca chce również ograniczyć ryzyko prowadzenia egzekucji przeciwko osobie, która nie jest dłużnikiem z uwagi na możliwą zbieżność imienia i nazwiska. W konsekwencji, powód musi w pozwie składanym za pośrednictwem systemu teleinformatycznego podać PESEL pozwanego (jeżeli pozwany jest osobą fizyczną), NIP, nr KRS lub numer w innym właściwym rejestrze (jeżeli pozwany jest osobą prawną albo inną jednostką organizacyjną). Ponadto wprowadzono ograniczenie, że w EPU mogą być dochodzone roszczenia, które stały się wymagalne w okresie trzech lat przed dniem wniesienia pozwu.

Jak wskazuje Kulski (2016): „generalnie należy stwierdzić, iż elektroniczne postępowanie upominawcze jest przewidziane do dochodzenia roszczeń pieniężnych (i innych spraw, których ustawa na razie nie wskazuje), które stały się wymagalne w okresie trzech lat przed dniem wniesienia pozwu i nie mają złożonego charakteru, udowodnionych dokumentami (najczęściej fakturami bądź innymi rachunkami) i nie są kwestionowane przez dłużników”.

Jeżeli chodzi o rozwiązania cząstkowe, ale odnoszące się do całości postępowania rozpoznawczego, szczególnie należy zwrócić uwagę na kwestie związane z formą czynności procesowych i ich doręczaniem. Jak stanowi wspomniany już art. 125 § 2¹ k.p.c., jeżeli przepis szczególny tak stanowi (a jest tak w odniesieniu do EPU) albo dokonano wyboru wnoszenia pism procesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, pisma procesowe w tej sprawie wnosi się wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Pisma niewniesione w ten sposób nie wywołują skutków prawnych, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma do sądu, o czym sąd poucza wnoszącego pismo. Oświadczenie o wyborze lub rezygnacji z wyboru wnoszenia pism pro-

cesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego składa się za pośrednictwem tego systemu. Oświadczenie to jest wiążące tylko w stosunku do osoby, która je złożyła. W konsekwencji należy uznać, że oświadczenie złożone w tej materii ma charakter indywidualny (np. oświadczenie pełnomocnika procesowego nie odnosi skutku co do jego mocodawcy) i odwoławczy (strona może zmienić zdanie w trakcie postępowania, z wyjątkiem powoda w EPU, którego wybór co do postępowania ma charakter nieodwoławczy). Tym samym, kwestia wyboru nie ma znaczenia w przypadku, gdy przepisy szczególne ustawy procesowej nakazują skorzystanie z pośrednictwa systemu teleinformatycznego. W doktrynie podkreśla się, że „ustawodawca nie wprowadził żadnych ograniczeń czasowych na składanie oświadczeń o wyborze lub rezygnacji z wyboru wnoszenia pism procesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Oznacza to, że wnoszący pismo może złożyć przedmiotowe oświadczenia każdym czasie, na każdym etapie postępowania. Brak jest również przeszkód ku temu, aby w toku sprawy oświadczenia te były składane wielokrotnie przez tę samą osobę, która np. po rezygnacji z wyboru wnoszenia pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego ponownie będzie chciała takiego wyboru dokonać, by następnie ponownie z niego zrezygnować” (Rudkowska-Ząbczyk, 2016).

Konsekwentnie ustawodawca wprowadził również nowe możliwości doręczania pism procesowych i sądowych, związane z pojawieniem się możliwości ich składania za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Kluczowe znaczenie w tym zakresie ma art. 131¹ § 1 k.p.c. Sąd dokonuje doręczeń za pośrednictwem systemu teleinformatycznego (doręczenie elektroniczne), jeżeli adresat wniósł pismo za pośrednictwem systemu teleinformatycznego albo dokonał wyboru wnoszenia pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego.

W przypadku doręczenia elektronicznego, pismo uznaje się za doręczone w chwili wskazanej w elektronicznym potwierdzeniu odbioru korespondencji. Przepisu art. 134 § 1 dotyczącego ograniczeń w zakresie doręczeń w dni ustawowo wolne i w porze nocnej nie stosuje się w odniesieniu do skutecznego doręczania pism w formie elektronicznej. W braku potwierdzenia odbioru pisma doręczenie elektroniczne uznaje się za skuteczne po upływie 14 dni od daty jego umieszczenia w systemie teleinformatycznym. W tym wypadku również mamy do czynienia z konstrukcją związaną z indywidualnym i odwoływalnym charakterze oświadczenia o wyborze drogi elektronicznej, bowiem adresat, który dokonał wyboru wnoszenia pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, może zrezygnować z doręczenia elektronicznego. Jak trafnie zauważa J. Gołaczyński (2016): „przepis ten zatem statuuje zasadę, że doręczenie elektroniczne możliwe jest wyłącznie w przypadku, gdy istnieje system teleinformatyczny obsługujący postępowanie sądowe. Jedynie taki kanał komunikacji pomiędzy stroną, a sądem jest dopuszczalny. Jeżeli strona będzie chciała wnieść pismo procesowe pocztą elektroniczną na Elektroniczną Skrzynkę Podawczą sądu, to takie doręczenie korespondencji nie będzie skuteczne, nie stanowi ono bowiem doręczenia za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Stąd też, nie można aprobeować sytuacji, gdy strona wniesie pismo procesowe

za pomocą poczty elektronicznej na elektroniczną skrzynkę podawczą sądu i opatrzy to pismo podpisem elektronicznym (nawet równoważnym formie pisemnej czynności prawnych), w sytuacji, gdy dokonała wyboru wnoszenia pism procesowych elektronicznie albo istnieje obowiązek wnoszenia pism procesowych wyłącznie elektronicznie (np. w EPU)”.

Na etapie postępowania egzekucyjnego, oprócz wskazanych już w odniesieniu do etapu rozpoznawczego, konstrukcji związanych z formą czynności, jak i możliwością stosowania doręczeń w systemie teleinformatycznym, pojawiają się również te dotyczące wyłącznie postępowania egzekucyjnego. Wśród nich warto zwrócić uwagę na elektroniczne zajęcie rachunku bankowego jako przykład efektywnego wykorzystania systemu teleinformatycznego na potrzeby egzekucji sądowej świadczeń pieniężnych.

Według nowych zasad, komornik doręcza pisma bankowi za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego zajęcie wierzytelności z rachunku bankowego, a bank wnosi pisma do komornika wyłącznie za pośrednictwem tego systemu. Podmiotami zobowiązanymi do prowadzenia systemu teleinformatycznego i do wykonywania zajęć wierzytelności z rachunku bankowego dłużnika za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego zajęcie wierzytelności z rachunku bankowego są banki, przy czym system taki będzie jest prowadzony przez izbę rozliczeniową (art. 112c i 112d Prawa bankowego). Elektronicznemu zajęciu rachunku bankowego nie podlegają rachunki prowadzone przez spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe. W ramach wprowadzonej zmiany banki są zobowiązane do przekazywania komornikom za pośrednictwem systemu teleinformatycznego informacji o stanie konta dłużnika – w tym o środkach zgromadzonych na koncie dłużnika – czy rachunek podlega zajęciu i czy w tym zakresie istnieją ograniczenia, a także innych informacji, niezbędnych do prawidłowego prowadzenia postępowania egzekucyjnego, postępowania zabezpieczającego oraz wykonywania innych czynności wynikających z ustawowych zadań komornika. Za pomocą systemu teleinformatycznego komornik prowadzi również korespondencję z naczelnikami urzędów skarbowych w zakresie czynności egzekucyjnych, których przedmiotem jest zajęcie wierzytelności z tytułu nadpłaty lub zwrotu podatku.

Reasumując, prawo cywilne procesowe stanowi tę gałąź prawa, ściśle związaną z funkcjonowaniem wymiaru sprawiedliwości, w której w najbardziej systematyczny i uporządkowany sposób wprowadza się nowe technologie w celu uzyskania sprawnego i efektywnego postępowania, w którym jest możliwe skuteczne udzielenie ochrony prawnej przy zaangażowaniu mniejszych kosztów i czasu niż w modelu tradycyjnym.

Podsumowanie

Kształt i zakres przedmiotowy informatyzacji sądów powszechnych, a także bezpośrednio postępowania cywilnego, wskazują, że ustawodawca oszedł od mniej efektywnej formy informatyzacji, którą można określić jako „wyspowa”, odnosząc się do wybranych, wyodrębnionych obszarów wymiaru sprawiedliwości. W tym przypadku mamy do czynienia

nia z rozwiązaniami niepowiązanymi ze sobą, które mają funkcjonalności ograniczone do jedynie wybranych aspektów funkcjonowania tego obszaru usług publicznych. Obok zjawiska informatyzacji „wyspowej” pojawiła się jeszcze tzw. informatyzacja „silosowa”. „Równolegle zaczęto tworzyć systemy ogólnokrajowe, przyjmując jednak drogę tworzenia wyspecjalizowanych i „samowystarczalnych” rozwiązań, które eksploatowane są przez wyodrębnione elementy struktury organizacyjnej. W ten sposób utworzono silne technologicznie, merytorycznie i organizacyjnie „silosy” (*Strategia...*, 2009).

W konsekwencji powstały cząstkowe rozwiązania nasycone możliwościami nowych technologii, które jednak nie stanowią spójnej, a idąc dalej – interoperacyjnej struktury obsługującej postępowanie sądowe, a szerzej rzecz ujmując – wymiar sprawiedliwości. Dlatego też – obok oczywistej kwestii aktualizacji i poszerzania różnych istniejących już funkcjonalności – przyszłość informatyzacji tej sfery usług publicznych musi się koncentrować na tworzeniu i optymalnym ukształtowaniu połączeń między tymi systemami teleinformatycznymi, a także na ujednocnieniu dostępnych możliwości technicznych oraz wielkości zasobów informacyjnych. Należy przyjąć, że obecnie istotą procesów informatyzacyjnych jest nie tyle utrzymanie wypracowanych „przyczółków” stosowania narzędzi teleinformatycznych, w tym internetowych, ile ich stabilny rozwój pod kątem zakresu stosowania, nowych funkcjonalności i przydatności kształtowania wysokich standardów bezpieczeństwa prawnego obywateli.

Bibliografia

- Cyrul, W., Duda, J., Opiła, J., Pelech-Pilichowski, T. (2014). *Informatyzacja tekstu prawa*. Warszawa: LEX.
- Gołaczyński, J. (2016). Komentarz do art. 131¹ k.p.c. W: J. Gołaczyński (red.), *Informatyzacja postępowania cywilnego. Komentarz*. Warszawa: Legalis.
- Kotecka, S. (2011). *Zagadnienia archiwizacji elektronicznych akt sądowych de lege lata*. Pobrane z: www.nawokandzie.ms.gov.pl (28.12.2016).
- Kulski, R. (2016). Komentarz do art. 505²⁸ k.p.c. W: A. Marciniak, K. Piasecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz. Art. 367–729*. Warszawa: Legalis.
- Marszałkowska, D. (2013). *Konferencja „Efektywność, sprawność i skuteczność w zarządzaniu sądami i sprawami – standardy europejskie”*. Pobrane z: www.iustitia.pl (23.12.2016).
- Ministerstwo Sprawiedliwości. Pobrane z: www.ms.gov.pl/pl/sady-w-internecie/portal-informacyjny/ (20.12.2016).
- Ministerstwo Sprawiedliwości. Pobrane z: *Poradnik dla powoda*. Pobrano z: http://www.waw.sa.gov.pl/container/budzet/epu/731_poradnikdlapowoda.pdf, s. 1–2 (18.01.2017).
- Rudkowska-Ząbczyk, E. (2016). Komentarz do art. 125 k.p.c. W: E. Marszałkowska-Krześ, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*. Warszawa: Legalis.
- Strategia Informatyzacji Resortu Sprawiedliwości na lata 2009–2014* (Dz.U. MS nr 2, poz. 8). Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny.

E-JUSTICE IN CIVIL CASES AS AN EXAMPLE OF THE DEVELOPMENT OF NEW TECHNOLOGIES IN THE PUBLIC AREA

Keywords: e-justice, informatization of civil procedure, electronic writ

Summary. The Author discusses the foundations of informatization as a process of creating a modern civil judiciary. In this regard, of particular importance are solutions improving the organization of the system of justice and introducing interactive forms of information about the law and jurisprudence of common courts. While, an example of solutions directly relating to the recognition and settlement of civil disputes in the telecommunication system is an electronic writ, regarded as a pilot proceeding, which is a first step to the introduction of the new procedures, both of examination, and executive nature. The Author also points to the prospects of informatization of civil procedure, and opportunities and risks present in this area, associated primarily with the incompleteness of some solutions.

Translated by Katarzyna Dukla

Cytowanie

Flaga-Gieruszyńska, K. (2017). E-wymiar sprawiedliwości w sprawach cywilnych jako przykład rozwoju nowych technologii w sferze publicznej. *Ekonomiczne Problemy Usług, 1* (126/2), 339–349. DOI: 10.18276/epu.2017.126/2-34.